

ПРО НАЦІОНАЛЬНУ ГОРДИСТЬ ВЕЛИКОРОСІВ

Як багато говорять, балакають, кричать тепер про національність, про вітчизну! Ліберальні й радикальні міністри Англії, безліч «передових» публіцистів Франції (які виявились цілком згодними з публіцистами реакції), сила-силенна казенних, кадетських і прогресивних (аж до деяких народницьких і «марксистських») писак Росії — всі на тисячі ладів оспівують свободу і незалежність «батьківщини», велич принципу національної самостійності. Не можна розібрати, де тут кінчається продажний хвалитель ката Миколи Романова або мучителів негрів і жителів Індії, де починається звичайний міщанин, який через тупоумство або через безхарактерність пливе «за течією». Та й неважливо розбирати це. Перед нами дуже широка і дуже глибока ідейна течія, корені якої дуже міцно зв'язані з інтересами панів поміщиків і капіталістів великодержавних націй. На пропаганду вигідних цим класам ідей витрачаються десятки й сотні мільйонів на рік: млин немалий, що бере воду звідусіль, починаючи від переконаного шовініста Меншикова і кінчаючи шовіністами через опортунізм або через безхарактерність, Плехановим і Масловим, Рубановичем і Смирновим, Кропоткіним і Бурцевим.

Спробуймо і ми, великоруські соціал-демократи, визначити своє ставлення до цієї ідейної течії. Нам, представникам великодержавної нації крайнього сходу Європи і доброї частини Азії, не годилося б забувати про

величезне значення національного питання; — особливо в такій країні, яку справедливо називають «тюрмою народів»; — в такий час, коли саме на далекому сході Європи і в Азії капіталізм будить до життя і до свідомості цілий ряд «нових», великих і малих націй; — в такий момент, коли царська монархія поставила під рушницю мільйони великоросів і «іногородців», щоб «розв'язати» цілий ряд національних питань відповідно до інтересів ради об'єднаного дворянства¹¹⁵ і Гучкових з Крестовниковими, Долгоруковими, Кутлерами, Родичевими.

Чи чуже нам, великоруським свідомим пролетарям, почуття національної гордості? Звичайно, ні! Ми любимо свою мову і свою батьківщину, ми найбільше працюємо над тим, щоб її трудящі маси (тобто $\frac{9}{10}$ її населення) підняти до свідомого життя демократів і соціалістів. Нам найболючіше бачити і відчувати, яким насильствам, гнітові і знущанням піддають нашу прекрасну батьківщину царські кати, дворяни й капіталісти. Ми горді з того, що ці насильства викликали відсіч з нашого середовища, з середовища великоросів, що *це* середовище висунуло Радіщева, декабристів, революціонерів-різничинців 70-х років, що великоруський робітничий клас створив у 1905 році могутню революційну партію мас, що великоруський мужик почав у той же час ставати демократом, почав скидати попа і поміщика.

Ми пам'ятаємо, як півстоліття тому великоруський демократ Чернишевський, віддаючи своє життя справі революції, сказав: «жалюгідна нація, нація рабів, зверху до низу — всі раби»¹¹⁶. Відверті і прикриті раби-великороси (раби щодо царської монархії) не люблять згадувати про ці слова. А, по-нашому, це були слова справжньої любові до батьківщини, любові, що сумує через відсутність революційності в масах великоруського населення. Тоді її не було. Тепер її мало, але вона вже є. Ми сповнені почуття національної гордості, бо великоруська нація *теж* створила революційний клас, *теж* довела, що вона здатна дати людству великі зразки боротьби за свободу і за соціалізм,

а не тільки великі погроми, ряди шибениць, катівні, великі голодовки і велике плазування перед попами, царями, поміщиками й капіталістами.

Ми сповнені почуття національної гордості, і саме тому ми *особливо* ненавидимо *своє* рабське минуле (коли поміщики дворяни вели на війну мужиків, щоб душити свободу Угорщини, Польщі, Персії, Китаю) і *своє* рабське теперішнє, коли ті ж поміщики, з допомогою капіталістів, ведуть нас на війну, щоб душити Польщу й Україну, щоб давити демократичний рух в Персії і в Китаї, щоб посилити зграю Романових, Бобринських, Пурішкевичів, яка ганьбить нашу великоруську національну гідність. Ніхто не винен в тому, якщо він родився рабом; але раб, який не тільки дурається прагнень до своєї свободи, але виправдує і прикрашує своє рабство (наприклад, називає задушення Польщі, України і т. д. «захистом вітчизни» великоросів), такий раб є холоуй і хам, що викликає законне почуття обурення, презирства й огиди.

«Не може бути вільним народ, який пригноблює чужі народи»¹¹⁷, так говорили найвидатніші представники послідовної демократії ХІХ століття, Маркс і Енгельс, які стали учителями революційного пролетаріату. І ми, великоруські робітники, сповнені почуття національної гордості, хочемо що б то не стало вільної і незалежної, самостійної, демократичної, республіканської, гордої Великоросії, яка будує свої відносини до сусідів на людському принципі рівності, а не на кріпосницькому принципі привілеїв, який принижує велику націю. Саме тому, що ми хочемо її, ми кажемо: не можна в ХХ столітті, в Європі (хоча б і далекосхідній Європі), «захистити вітчизну» інакше, як борючись усіма революційними засобами проти монархії, поміщиків і капіталістів *своєї* вітчизни, тобто *найгірших* ворогів нашої батьківщини; — не можна великоросам «захистити вітчизну» інакше, як бажаючи поразки в усякій війні царизмові, як найменшого зла для $\frac{9}{10}$ населення Великоросії, бо царизм не тільки пригноблює ці $\frac{9}{10}$ населення економічно і політично, але й деморалізує, принижує, обезцешує, проститує його, привчаючи до

гноблення чужих народів, привчаючи прикривати свою ганьбу лицемірними, ніби патріотичними фразами.

Нам заперечать, може бути, що крім царизму і під його крильцем виникла і зміцніла вже інша історична сила, великоруський капіталізм, який робить прогресивну роботу, централізуючи економічно і згуртовуючи величезні області. Але таке заперечення не виправдує, а ще сильніше обвинувачує наших соціалістів-шовіністів, яких треба б назвати царсько-пурішкевичівськими соціалістами (як Маркс назвав лассальянців королівсько-прусськими соціалістами)¹¹⁸. Припустимо навіть, що історія вирішить питання на користь великоруського великодержавного капіталізму проти ста і однієї маленької нації. Це не неможливо, бо вся історія капіталу є історія насильств і грабежу, крові і бруду. І ми зовсім не прихильники неодмінно маленьких націй; ми безумовно, *при інших рівних умовах*, за централізацію і проти міщанського ідеалу федеративних відносин. Однак навіть в такому разі, по-перше, не наше діло, не діло демократів (не кажучи вже про соціалістів) допомагати Романову-Бобринському-Пурішкевичу душити Україну і т. д. Бісмарк зробив по-своєму, по-юнкерському, прогресивне історичне діло, але хороший був би той «марксист», який на цій підставі здумав би виправдувати соціалістичну допомогу Бісмаркові! І притому Бісмарк допомагав економічному розвитку, об'єднуючи роздроблених німців, яких гнобили інші народи. А економічне процвітання і швидкий розвиток Великої Росії вимагає визволення країни від насильства великоросів над іншими народами — цю різницю забувають наші поклонники істинно руських майже-Бісмарків.

По-друге, якщо історія вирішить питання на користь великоруського великодержавного капіталізму, то звідси виходить, що тим величнішою буде *соціалістична* роль великоруського пролетаріату, як головного рушія комуністичної революції, породжуваної капіталізмом. А для революції пролетаріату є необхідним тривале виховання робітників в дусі *найповнішої* національної рівності й братерства. Отже, з точки зору інтересів саме

великоруського пролетаріату, є необхідним тривале виховання мас в розумінні найбільш рішучого, послідовного, сміливого, революційного відстоювання повної рівноправності і права самовизначення всіх пригноблених великоросами націй. Інтерес (не по-холопському сприйнятої) національної гордості великоросів збігається з *соціалістичним* інтересом великоруських (і всіх інших) пролетарів. Нашим зразком лишиться Маркс, який, проживши кілька десятиріч в Англії, став наполовину англійцем і вимагав свободи і національної незалежності Ірландії в інтересах соціалістичного руху англійських робітників.

А наші доморослі соціалістичні шовіністи, Плеханов та ін. та ін., в тому останньому і здогадному випадку, який ми розглядали, стануть зрадниками не тільки своєї батьківщини, вільної і демократичної Великоросії, але й зрадниками пролетарського братерства всіх народів Росії, тобто справи соціалізму.

«Социал-Демократ» № 35,
12 грудня 1914 р.

Друкуються за текстом
газети «Социал-Демократ»